

## შიდა ტურიზმი პანდემიის პირობებში Domestic tourism in a pandemic

ნინო ლეტანძე - ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი  
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ, [letandzen@gmail.com](mailto:letandzen@gmail.com)

Nino Letandze – Doctor of Business Administration  
Georgian National University SEU, [letandzen@gmail.com](mailto:letandzen@gmail.com)

**აბსტრაქტი:** ტურიზმი ძალიან მგრძნობიარეა ისეთი კრიზისების მიმართ, როგორიცაა ეკონომიკური, სოციალური თუ სხვა. იგი ნებისმიერ ცვლილებაზე გაცილებით სწრაფად რეაგირებს, ვიდრე ეკონომიკური საქმიანობის სხვა სფერო. COVID-19-მა შეცვალა მსოფლიო: დაინფიცირდნენ და დაიღუპნენ ადამიანები, რეკორდულად შენედა ეკონომიკური ზრდა, დააზარალა ეკონომიკის დარგები, მაგრამ ყველაზე დიდი დარტყმა მიიღო ტურიზმმა, რადგან იგი უშუალოდ მოგზაურობას უკავშირდება. პანდემიის პირობებში საერთაშორისო ტურიზმის შეჩერებამ გაზარდა მოთხოვნა შიდა ტურებზე. მნიშვნელოვანია, რომ ტურიზმის სფეროს წარმომადგენლებმა ამ მიმართულებით განიხილონ ტურისტულ ბაზარზე არსებული ცვლილებები.

**საკვანძო სიტყვები:** საერთაშორისო ტურიზმი, პანდემია, ეკონომიკური კრიზისი, შიდა ტურიზმი.

**Abstract.** International Tourism, Pandemic, Economic Crisis, Domestic Tourism. summary Tourism is very sensitive to crises such as economic, social or other. It reacts to any change much faster than any other area of economic activity. COVID-19 changed the world: people became infected and died, economic growth slowed to record levels, sectors of the economy were affected, but tourism suffered the most, because it is directly related to travel. The suspension of international tourism due to the pandemic has increased the demand for domestic tours. It is important that representatives of the tourism industry take into account changes in the tourism market and develop itineraries.

**Key words:** international tourism, pandemic, economic crisis, domestic tourism.

2020 წლის 11 მარტს მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციამ კორონავირუსი COVID-19-ის გავრცელება პანდემიად გამოაცხადა (პანდემია - დაავადების გავრცელება ვრცელ გეოგრაფიულ არეალში). პანდემიამ მოახდინა მთელი მსოფლიოს პარალიზება - ვირუსი გავრცელდა დაახლოებით 210 ქვეყანაში. დღეს ჩვენ სიცოცხლეს ემუქრება სასიკვდილო ვირუსი. რთულია დადგინდეს იმ საფრთხის მასშტაბები, რომელიც კოვიდ-19-ს უკავშირდება. მსოფლიო ეკონომიკა განიცდის მძიმე დანაკარგებს, რომლებიც აისახება ქვეყნების, მათი მოსახლეობის ყოველდღიურ ცხოვრებაზე. გლობალური ეკონომიკა ბოლო 12 წლის განმავლობაში შეიძლება შენელდეს რეკორდულად.

პანდემია შეეხო ეკონომიკის ყველა დარგს, მაგრამ ყველა სხვა ბიზნესზე მეტად ტურიზმის ინდუსტრია დაზარალდა, რადგან იგი უკავშირდება უშუალოდ მოგზაურობას. ტურიზმის ინდუსტრია წარმატებისთვის საჭიროებს პოლიტიკურ სტაბილურობას, მშვიდობას, უსაფრთხოებას. იგი ძალიან მგრძნობიარეა კრიზისების მიმართ - გაცილებით სწრაფად რეაგირებს ცვლილებებზე, ვიდრე ეკონომიკური საქმიანობის სხვა სფერო.

ვირუსის შიშით ადამიანებმა შეაჩერეს მოგზაურობები, პირველივე თვეებში გასვლითი ტურების რაოდენობა შემცირდა 20-25%-ით, ზოგიერთ ქვეყანაში კი ნულამდე დაეცა, კარანტინის პერიოდში შეჩერდა თვითმფრინავების მიმოსვლა (სპეცერისების გარდა), დაიკეტა ოტელები. უმუშევრობა კატასტროფულად იზრდება, მოიშალა ბაზრები - საერთაშორისო ტურიზმი ფაქტობრივად გაჩერდა. მსოფლიო მოგზაურობისა და ტურიზმის საბჭოს მონაცემებით, 2020 წელს მსოფლიოში მოგზაურობის რაოდენობა შემცირდა დაახლოებით 25%-ით, რამაც სამუშაო ადგილების 12-14%-ით შემცირება გამოიწვია. COVID-19-ის გავრცელებამ მნიშვნელოვანი დარტყმა მიაყენა პოპულარულ ტურისტულ ადგილებს და ზოგადად ქვეყნების ეკონომიკას, განსაკუთრებით ეს პროცესი იგრძნობა, იქ სადაც ტურიზმის წვლილი ეკონომიკაში შედარებით დიდია. მაგალითად, იტალიაში ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები მშპ-ს 11%-ს შეადგენს, საფრანგეთში დაახლოებით 10%-ს, რაც განვითარებული ეკონომიკის ქვეყნებისათვის საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია ( აშშ გამონაკლისია, სადაც ტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი მშპ-ს 2,8 %-ს შეადგენს), ხოლო ჩინეთის ეკონომიკაში არამხოლოდ ტურიზმიდან მიღებული პირდაპირი შემოსავლები შემცირდა, არამედ ტურიზმთან დაკავშირებული ექპორტისგან მიღებული შემოსავლებიც, რაც მთლიანობაში ქვეყნის ეკონომიკის 10-15 %-ს შეადგენს. გაერო-ს მიერ გამოქვეყნებული მონაცემებით, 2020 წლის პირველ ნახევარში მსოფლიო ტურიზმმა „კოვიდ-19“-ის გამო 460 მილიარდი დოლარით იზარალა.

საქართველოს ეკონომიკა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ტურიზმის სექტორზე. 2019 წლის მონაცემებით საქართველოს 5 მილიონზე მეტი ტურისტი ესტუმრა, მათგან მიღებულმა შემოსავალმა 3 მილიარდზე მეტი შეადგინა, რაც ქვეყნის ეკონომიკაში წილობრივად დაახლოებით 20%-ია. საქართველოში ჩამოსული ტურისტების რაოდენობამ მოსახლეობის რაოდენობას თითქმის 200%-ით გადააჭარბა. WTO-ს მონაცემებით საქართველოს ტურიზმის სფეროში დაკავებულია 18 000-მდე კომპანია და დასაქმებულია 50 000-მდე ადამიანი. სტატისტიკურ მონაცემებს თუ გადავხედავთ, უნდა ვივარაუდოთ, რომ ტურიზმის სექტორი და ქვეყნის ეკონომიკა მნიშვნელოვნად ზარალდება COVID-19-ის პანდემიისაგან. 2020 წლის პირველი კვარტლის შემდეგ ქვეყანაში შეჩერდა საერთაშორისო მოგზაურობები, შესაბამისად შემოსავლები ტურიზმიდან მოცემულ პერიოდს მოიცავს. წლიურმა შემოსავალმა კი წინა წლებთან შედარებით განიცადა მნიშვნელოვანი ვარდნა.

| შემოსავლები საერთაშორისო<br>მოგზაურობიდან (ათასი აშშ დოლარი) |                  |                  |                  |                |
|--------------------------------------------------------------|------------------|------------------|------------------|----------------|
|                                                              | 2017             | 2018             | 2019             | 2020           |
| <b>სულ</b>                                                   | <b>2,704,340</b> | <b>3,222,074</b> | <b>3,268,654</b> | <b>427,699</b> |
| <b>მათ შორის:</b>                                            | <b>↓</b>         | <b>↓</b>         | <b>↓</b>         | <b>↓</b>       |
| I კვ.                                                        | 425,673          | 550,730          | 578,442          | 427,699        |
| II კვ.                                                       | 629,854          | 809,969          | 877,626          |                |
| III კვ.                                                      | 1,078,274        | 1,210,561        | 1,126,771        |                |
| IV კვ.                                                       | 570,538          | 650,814          | 685,814          |                |

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

როგორც ზევით აღვნიშნეთ, არ არის დადგენილი ვირუსთან დაკავშირებული საფრთხის მასშტაბები, შესაბამისად მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაცია გამოთქვამს ვარაუდს, რომ შეიძლება პანდემიამ სეზონური ხასიათი მიიღოს და რამდენიმე წელს გაგრძელდეს. ასეთ პირობებში, საქართველოში ტურიზმის სფეროს ირგვლივ არსებობს გამოწვევები - რა ზიანს მიიღებს ტურიზმი კრიზისის პერიოდში, როგორი იქნება სახელმწიფოს დახმარების როლი მდგომარეობიდან გამოსასვლელად და შეძლებს თუ არა ეკონომიკის ეს მნიშვნელოვანი სექტორი ტრანსფორმირებას ახალი რეალობის შესაბამისად.

საერთაშორისო ტურიზმის ექსპერტები გამოთქვამენ მოსაზრებას, რომ კრიზისიდან გამოსვლას ქვეყნები ეტაპობრივად დაიწყებენ (სრულ აღდგენაზე პროგნოზირება ვერ ხერხდება). გასათვალისწინებელია მოსახლეობის ფინანსური მდგომარეობა და ინფლაციური პროცესები, რომლებიც საერთაშორისო მოგზაურობების რაოდენობას შეზღუდავს. სავარაუდოდ პოპულარული გახდება ეკოტურიზმი, სოფლის ტურიზმი, აგროტურიზმი, კემპინგები, ველური დასვენება. ტურისტები მოგზაურობას ქვეყნის შიგნით დაიწყებენ და მნიშვნელოვანია ტურიზმის სფეროს წარმომადგენლებმა მოამზადონ მარშრუტები ახალი მოთხოვნების გათვალისწინებით. პანდემიამდე შიდა ტურიზმი საკმაოდ კარგად იყო განვითარებული მთელ რიგ ქვეყნებში. იტალიის, ესპანეთის, საფრანგეთის, ტაილანდის მთავრობები ვარაუდობენ, რომ კურორტებს, ოტელებს, რესტორნებს პოსტკრიზისულ პერიოდში საკუთარი მოქალაქეებით დააკომპლექტებენ და უკვე განიხილავენ ღონისძიებების დაგეგმვას.

შიდა ტურიზმის პირობებში თითქმის მოგვარებადია ტურისტების გაზრდილი მოთხოვნების დაკმაყოფილება სანიტარულ-ეპიდემიოლოგიურ მდგომარეობასთან დაკავშირებით. რატომღონდა, პრიორიტეტული იქნება ღია სივრცეში დასვენება და ისეთი ადგილების მონახულება, სადაც ადვილად მოხერხდება სოციალური დისტანცირება.

საქართველოს ტურიზმის სექტორის ანტიკრიზისული გეგმის ნაწილია „ახალი მოთხოვნადი“ ტურისტული პროდუქტების არსებობა და განვითარების შესაძლებლობა, რომლებიც მოიცავს შემდეგ მიმართულებებს: ღვინის ტურიზმი, დაცული ტერიტორიები, სამკურნალო და გამაჯანსაღებელი ტურიზმი, სათავგადასავლო ტურიზმი, ეკო და აგრო ტურიზმი, მთის კურორტები. აქ მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ, რომ შიდა ტურიზმის განვითარება ორიენტირებული იქნება სოფლის მეურნეობის ადგილობრივი პროდუქციის მოხმარებაზე. ასევე, მოსალოდნელია გამსვლელი ტურისტების მიერ დასახარჯი თანხაც (ან ნაწილი) დარჩეს ქვეყნის შიგნით. ამით მოსახლეობას გაუჩნდება შემოსავლის წყარო და მიეცემა თვითდასაქმების საშუალება.

2020 წლის გაზაფხულზე უკვე გამოჩნდა ტურისტულ ბაზარზე ცვლილებების საჭიროება. შესაბამისად ზაფხულისა და შემოდგომის სეზონი მიმართული იყო შიდა ტურიზმის გამოწვევებისკენ. რეგიონებმა (სვანეთი, აჭარა, კახეთი) უმასპინძლეს ქართველ ტურისტებს, სანამ იქ ეპიდემია იფეთქებდა. სასტუმროები თითქმის 50-60%-ით დაიტვირთა. სვანეთში უფრო მაღალი იყო პროცენტული მაჩვენებელი. თბილისი ვერ მოერგო შიდა ტურიზმს და გაჩერდა. მოხდა პერსონალის დროებითი როტაცია რეგიონებში, მაგრამ ძალიან ბევრი დარჩა უმუშევარი. სასტუმროები ქართველ ტურისტებს მრავალჯერადად მასპინძლობენ, უცხოელი ტურისტებისგან განსხვავებით. ამან გაზარდა კონკურენცია სასტუმროებს შორის მომსახურების ხარისხისა და სისუფთავის მიმართულებით.

ტურიზმის განახლება დიდწილად არის დამოკიდებული ქვეყანაში ეპიდემიოლოგიურ სიტუაციაზე და ჯანდაცვის სფეროს მდგომარეობაზე (ვაქცინაციის პრობლემის მოგვარება). ტურიზმის სექტორს მოუწევს ტრანსფორმაცია მოცულობისა და შინაარსის თვალსაზრისით და ამ პროცესში უმნიშვნელოვანესია სახელმწიფოს როლი.

#### ლიტერატურა:

1. <http://gov.ge/>
2. <https://nsf.com.ge/>
3. <http://conferenceconomics.tsu.ge/>
4. <http://www.parliament.ge/>
5. <https://www.entrepreneur.com/>
6. <https://emigrant.guru/>
7. <http://www.garant.ru/>
8. <https://gnta.ge/>
9. <https://ru.essays.club/>
10. <https://nsf.com.ge/>